

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101293

129(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- ૧) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે. દરેક વિભાગ વીસ (૨૦) ગુણનો છે.
- ૨) પ્રત્યેક પ્રશ્નોના જવાબો આપવા ફરજિયાત છે.
- ૩) પ્રશ્નના જમણી બાજુના અંક તેના ગુણ દર્શાવે છે.

સૂચનાएँ :

- ૧) इस प्रश्नपत्र में पाँच विभाग हैं। प्रत्येक विभाग के लिए बीस (20) अंक हैं।
- ૨) सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य हैं।
- ૩) दाहिनी ओर प्रश्नों के अंक दिए गए हैं।

Instructions :

- 1) This question paper contains FIVE sections. Each section carries Twenty (20) marks.
- 2) All questions are compulsory.
- 3) Marks are indicated at the right side of the question paper.

વિભાગ - A

■ अधोलिखितानाम् पद्यानाम् अनुवादं कुरुत (कयोश्चित् द्वयोः) :

[8]

નીચે આપેલ પદ્યનો અનુવાદ કરો (કોઈપણ બે) :

निम्नलिखित पद्यों का अनुवाद कीजिए (कोई दो) :

Translate the following verses in English (Any Two) :

- 1) सुषारथिरश्वानिव यन्मनुष्यान्नेनीयतेऽभीशुभिर्वाजिन इव ।
हृत्प्रतिष्ठं यदजिरं जविष्ठं तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥
- 2) उदयति यदि भानुः पश्चिमे दिग्विभागे
प्रचलति यदि मेरुः शीततां याति वह्निः ।

विकसति यदि पद्मं पर्वताग्रे शिलायाम्
न भवति पुनरुक्तं भाषितं सज्जनानाम् ॥

- 3) एकभुक्तं सदरोग्यं द्विभुक्तं बलवर्धनम् ।
त्रिभुक्तं च सदरोगं चतुर्भुक्तं तु मारकम् ॥
हिताहारा मिताहारा अल्पाहाराश्च ये जनाः ।
न तान् वैद्याश्चिकित्सन्ति आत्मनस्ते चिकित्सकाः ॥

- अधोलिखितस्य संस्कृत प्रश्नस्य उत्तरं संस्कृते दीयन्ताम् :
नीचे आपेक्ष संस्कृत प्रश्नोना उत्तर संस्कृतमां लभो :
निम्नलिखित संस्कृत प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में लिखिए :
Answer the following questions in Sanskrit :

[2]

- 4) दाक्ष्यं केषाम् उत्तमम्?

अथवा / अथवा / OR

उदके किं न याति?

- अधोलिखितानां शब्दानाम् उपरि विवरणात्मिकां टिप्पणीं लिखत :
नीचे आपेक्षा शब्दोपर विवरणात्मक नोंध लभो :
निम्नलिखित शब्दों पर विवरणात्मक टिप्पणी लिखिए :

[2]

Write an explanatory note on the following words :

- 5) मेधा

अथवा / अथवा / OR

श्रेयः

- पद्यस्य पूर्तिं कुरुतः

[3]

श्लोक पूर्ण करो :

श्लोक पूर्ण कीजिए :

Complete the verses :

- 6) यथा काष्ठमयो ..... ।

..... नामधारकाः ॥

अथवा / अथवा / OR

आचारात् लभते ..... ।

..... हन्त्यलक्षणम् ॥

- अधोदत्तानां प्रश्नानां विकल्पेभ्यः उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत :
नीचे आपेला प्रश्नोना विकल्पोभांथी योग्य विकल्प शोधीने साथो विकल्प लभो :
निम्नलिखित प्रश्नों के विकल्पों में से सही विकल्प खोजकर सही विकल्प लिखिए :

Find out the correct option from the given options and write the answer :

- 7) दिवं यश्चक्रे ..... । [1]
(क) उदरम् (ख) आस्यम्
(ग) मूर्धानम् (घ) चक्षुः
- 8) आतुरस्य कः मित्रम्? [1]
(क) भार्या (ख) भिषक्
(ग) आरोग्यं (घ) सार्थः
- 9) वैनतेयः नाम कः? [1]
(क) सर्पः (ख) गरुडः
(ग) हंसः (घ) काकः
- 10) धान्यं के यच्छन्ति? [1]
(क) वैद्याः (ख) साधवः
(ग) निर्मातारः (घ) कृषकाः
- 11) कः विद्यादाने सदा रक्ताः? [1]
(क) शिक्षकाः (ख) वैज्ञानिकाः
(ग) तन्तुवायाः (घ) स्वास्थ्यरक्षकाः

विभाग - B

- अधोलिखितस्य गद्य-खण्डस्य अनुवादम् कुरुत (कयोश्चित् द्वयोः) : [8]
नीचे आपेला गद्यखण्डोनुं भाषांतर करो (कोईपक्ष भे) :
निम्नलिखित गद्यखण्ड का अनुवाद कीजिए (कोई दो) :
Translate the following passages (Any Two) :

- 12) अथ प्रासादपृष्ठे सुखोपविष्टानां राजपुत्राणां पुरस्तात् प्रस्तावक्रमेण पण्डितोऽब्रवीत्-
भो राजपुत्राः शृणुत -
काव्य-शास्त्र-विनोदेन कालो गच्छति धीमताम् ।
व्यसनेन तु मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ॥

13) बालानां कृते अहं प्रतिवर्षं नवं नवं रूपं धृत्वा उपस्थितं भवामि । यतो हि प्रतिकक्षं मदीयं भिन्नं-भिन्नं रूपं प्रवर्तते । यदा नवीनस्य सत्रस्य प्रारम्भो भवति, तदा बालाः माम् आपणतः क्रीत्वा स्वगृहं सादरं नयन्ति । तत्र ते मां नवीनानि वस्त्राणीव आवरणानि परिधापयन्ति ।

14) यजमानः - गृहस्थाश्रमस्य किं लक्ष्यम्?
पुरोहितः - सप्तपद्याम् यानि सप्त पदानि सन्ति तानि एकैकं लक्ष्यं सूचयन्ति । इमं विधिं कुर्वन् वरः वधूश्च यस्य मन्त्रस्य उच्चारणं कुरुतः तत्र इमानि सप्त लक्ष्यानि सूचितानि सन्ति - 1. अन्नाद्यैश्वर्याय, 2. बलाय, 3. धनादीनाम् उन्नतये, 4. सुखाय, 5. सहायकानां पशूनां प्राप्तये, 6. ऋतुभ्यः अर्थात् ऋतूनां सुखनुभवाय, 7. सर्वप्राणिनाम् मित्रता भवेदिति च सप्त लक्ष्यानि निर्धारितानि सन्ति ।

■ अधोदत्तस्य प्रश्नस्य संस्कृतभाषायाम् उत्तरं लिखत : [2]

नीचे आपेक्ष प्रश्नोना जवाब संस्कृतमां लभो :

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में लिखिए :

Answer the following questions in Sanskrit :

15) स्वभावतः के क्रूराः सन्ति?

अथवा / अथवा / OR

महर्षि दयानन्दस्य पूर्वनाम किम् आसीत्?

■ विवरणात्मिकां टिप्पणीं लिखत : [2]

विवरणात्मक नोंध लभो :

विवरणात्मक टिप्पणी लिखिए :

Write an explanatory note :

16) आर्यसमाजः

अथवा / अथवा / OR

प्रदक्षिणा

■ अधोदत्तानां रिक्तस्थानानां पूर्तिं कुरुत :

नीचे आपेक्षी जाली जग्या पूरो :

निम्नलिखित रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks for the following :

- 17) अन्तिमायां प्रदक्षिणायां ..... अग्रे जलति? [1]
(कन्या, वरः)
- 18) महर्षिं दयानन्दस्य निर्वाणं ..... अभवत्। [1]
(होलिकायाम्, दीपावल्याम्)
- 19) दाम्यत इत्यस्य ..... अर्थः [1]
(दमनं कुरुत, दानं कुरुत)

■ अधोदत्तानां प्रश्नानां विकल्पेभ्यः उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत :
नीचे आपेले प्रश्नोना विकल्पोमांथी योग्य विकल्प शोधीने साथो विकल्प लप्पो :
निम्नलिखित प्रश्नों के विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए :
Find out the correct option from the given options and write the answer :

- 20) पुत्तलिकानां मूल्यं कीदृशम् आसीत्? [1]
(क) न्यूनम् (ख) भिन्नं भिन्नम्
(ग) समानम् (घ) अनिश्चितम्
- 21) वैदिकस्य विवाहविधेः आत्मा कः? [1]
(क) प्रदक्षिणा (ख) यज्ञकुण्डम्
(ग) सप्तपदी (घ) संस्कारः
- 22) महापङ्के निमग्नः कः पलायितुम् अक्षमः? [1]
(क) व्याघ्रः (ख) पथिकः
(ग) मूर्खः (घ) शशकः
- 23) आधुनिके काले कीदृशी मुद्रा वर्तते? [1]
(क) कार्गजी (ख) धातुमयी
(ग) सुवर्णमयी (घ) ताम्रमयी
- 24) सहकारः इत्यस्य कोऽर्थः? [1]
(क) सहयोगः (ख) आम्रः
(ग) आम्रवृक्षम् (घ) अशोकवृक्षः

विभाग - C

- अधोदत्तं गद्यखण्डं पठित्वा संस्कृत प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत :
नीचे आपेक्ष गद्यखंडने वांछीने संस्कृत प्रश्नोना जवाब संस्कृतभां लखो :
निम्नलिखित परिच्छेद को पढ़कर संस्कृत प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में लिखिए :

Read the following passage and answer the Sanskrit questions in Sanskrit language :

[4]

- 23) अत्र बहूनि कारणानि सन्ति । तद्यथा - धातुमयी मुद्रा शीघ्रं विनष्टा न भवति । इयं जले निमग्ना अपि तथैव तिष्ठति । तैलस्य सम्पर्कादपि अस्याः उपरि कोऽपि प्रभावः न भवति । स्वल्पात् अग्नेः इयं सरलतया रक्षितुं शक्यते । अथ च देशे विदेशे च अनया धातुमयीमुद्रया विनिमयः कर्तुं शक्यते, यतो हि तत्र धातोः मूल्यं सर्वत्र समानतया स्वीक्रियते ।
- (A) कीदृशा मुद्रा शीघ्रं विनष्टा न भवति?
(B) कः मुद्रा जले निमग्ना तथैव तिष्ठति?
(C) तैलस्य सम्पर्कादपि धातुमय्याः मुद्रायाः उपरि कः प्रभावः भवति?
(D) धातुमयी मुद्रया विनिमयः कुत्र कर्तुं शक्यते?

- समीक्षात्मिकां टिप्पणीं लिखत (कयोश्चित् द्वयोः) :

[6]

समीक्षात्मक नोंध लखो (कोईपण लो) :

समीक्षात्मक टिप्पणी लिखिए (कोई दो) :

Write critical notes (Any Two) :

- 26) मुद्रानुं वैविध्य अने महत्व.
मुद्रा का वैविध्य और महत्व ।
Variety of currency and its importance.
- 27) यक्ष-युधिष्ठिर संवाद.
यक्ष - युधिष्ठिर का संवाद ।
Dialogue between Yaksha and Yudhisthira.
- 28) महर्षि दयानंदनुं प्रारंभिक जवन.
महर्षि दयानन्द का प्रारंभिक जीवन ।
The beginning life of Maharshi Dayananda.

- अधोदत्तस्य वाक्यस्य ससंदर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत (कयोश्चित् द्वयोः) : [6]
 नीचे आपेक्षित वाक्यने ससंदर्भ समझवो (कोईपक्ष दो) :
 निम्नलिखित वाक्यों को ससंदर्भ स्पष्ट कीजिए (कोई दो) :
Explain the following sentence with reference to the context (Any Two) :

29) अरे मूर्ख बटुक पदे परिवर्तय ।

30) किं वैद्येन प्रयोजनम् ।

31) साधवः सत्यं दर्शयन्ति ।

- अधोलिखितानि वाक्यानि कथानकं क्रमानुसारं पुनः लिखत : [4]
 नीचे आपेक्षित वाक्यों ने कथानकना क्रम प्रभाषे इरीथी लभो :
 निम्नलिखित वाक्यों को कथानक के क्रमानुसार पुनः लिखिए :
Write the following sentences according to the sequence of the story :

32) (A) सर्वासु पुत्तलिकासु प्रक्षिप्तायां शलाकायां परिणामत्रयं प्राप्तम् ।

(B) ततः सः पुत्तलिकानां कर्णेषु छिद्रमेकं पश्यति ।

(C) द्वितीयायाः पुत्तलिकायाः कर्णे प्रक्षिप्ता शलाका मुखात् बहिः निर्गता ।

(D) तमनुसरन्सौ पुत्तलिकानां कर्णे एकां शलाकां प्राक्षिपत् ।

विभाग - D

- अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत :
 नीचे आपेक्षित इकरो वांथीने आपेक्षित प्रश्नोना जवाब संस्कृतभां लभो :
 निम्नलिखित अनुच्छेद को पढ़कर दिए गए प्रश्नों के उत्तर संस्कृत भाषा में लिखिए :

Read the following passage and answer the Sanskrit questions in Sanskrit language only : [4]

- 33) पुरा भारतवर्षे कपिलवस्तुनाम्नि नगरे शुद्धोदनो नाम नरपतिः आसीत् । मायादेवी तस्य भार्या आसीत् । तयोः एव आत्मजस्य सिद्धार्थ इति अभिधानमासीत् । असौ राजपुत्रः गुणवान् रूपवान् बलवान् आसीत् । तस्य जन्मनः सप्तमे दिने तस्य माता दिवं गता । ततः प्रभृति शुद्धोदनः सिद्धार्थ महता स्नेहेन अपोषयत् । बाल्यकाले शीघ्रमेव सर्वासु विद्यासु कलासु च कुशलोऽभवत् ।

प्रश्ना :

- (A) कपिलवस्तु नाम्नि नगरे कः नरपतिः आसीत्? का च तस्य भार्या?
 (B) नृपस्य आत्मजस्य किम् अभिधानम् आसीत्?
 (C) सिद्धार्थस्य माता कदा दिवं गता?
 (D) कः सिद्धार्थं अपोषयत्?

■ अधोदत्तानां प्रश्नानाम् गुर्जरभाषायाम् उत्तराणि लिखत :

नीचे आपेक्षा प्रश्नोना जवाब गुजरातीभाषाभां लभो :

निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर हिन्दी भाषा में लिखिए :

Answer the following questions in English :

- 34) यक्ष बधा भाईओने शा माटे जिवित करे छे ? [2]
 यक्ष सभी भाइयों को क्यों जीवित करता है?
 Why does Yaksha bring all the brothers to life?
- 35) देवोअे 'द' वर्णनो 'दमन करो' अेवो अर्थ शा माटे लीधो ? [2]
 देवताओं ने 'द' वर्ण का 'दमन करें' ऐसा अर्थ क्यों लिया?
 Why did the Gods took the meaning of 'द' letter as 'supress'?
- 36) मुसाफरने कादवभां भूपेखो जेठने वाधे शुं कह्युं ? [2]
 मुसाफिर को कीचड़ में फंसा हुआ देखकर बाघ ने क्या कहा?
 What did the tiger say when it saw the traveller drowned in the mud?

■ अर्थ विस्तारं कुरुत :

अर्थ विस्तार करो :

अर्थ विस्तार कीजिए :

Expand the idea :

[3]

- 37) कृषकाः ये कृषिं कृत्वा धान्यं यच्छन्ति स्वेच्छया ।
 उपकुर्वन्ति जीवेभ्यः तस्मात् रूपं त एव मे ॥

अथवा / अथवा / OR

व्याधिनाशे सदा दक्षा भिषजः स्वास्थ्यरक्षकाः ।

मोदयन्ति जनान् नित्यं तस्मात् रूपं त एव मे ॥

- अधोदत्तानां रिक्तस्थानानां पूर्तिं कुरुत :
नीचे आपेक्ष्य आली श्रुत्या पूरो :
निम्नलिखित रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :
Fill in the blanks :

- 38) मानवस्य मनः ----- वर्तते । (हृत्प्रतिष्ठम्, श्रेष्ठम्) [1]
39) ----- सुखं वसते । (धर्मरतः, बहुमित्रकरं) [1]
40) आचारः ----- हन्ति । (अलक्षणम्, लक्षणम्) [1]
- अधोलिखितान् श्लोकांशान् योजयत : [4]
नीचे आपेक्ष्य श्लोकांशोने जोडो :
निम्नलिखित श्लोकों को जोडिए :

- Match the following verses :**
- 41) सदा प्रहृष्टया भाव्यम् — यश्च चर्ममयो मृगः ।
42) हिताहारा मिताहारा — शीततां याति वह्निः ।
43) प्रचलति यदि मेरुः — अल्पाहाराश्च ये जनाः ।
44) यथा काष्ठमयो हस्ती — गृहकार्येषु दक्षया ।

विभाग - E

- परिचयात्मिकां टिप्पणीं लिखत (के अपि द्वे) : [8]
परिचयात्मक नोध लभो (कोईपक्षे) :
परिचयात्मक टिप्पणी लिखिए (कोई दो) :
Write introductory notes (Any Two) :
- 45) मृच्छकटिकम्
46) कुमारसंभवम्
47) हितोपदेशः
- न्यायं स्पष्टं कुरुत :
न्याय समझावो :
न्याय की व्याख्या दीजिए :
Explain the maxim :
- 48) चित्रतुरगन्यायः [2]

अथवा / अथवा / OR

जलमन्थनन्यायः

- 49) 'જે સાધન થી માણસને દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, તે જ સાધન એ દુઃખના નિવારણનું કારણ બની જાય છે' - આ બાબત સમજાવવા કયો ન્યાય ઉપયોગી છે ? [1]
- 'जिस साधन से मानव दुःखी होता है वही साधन उसके दुःख निवारणार्थ सहायक हो सकता है।' - यह बात समझाने के लिए कौन सा न्याय उपयोगी है?
- 'Anything that causes pain may prove to be the remedy of that pain.' - Which maxim explains this?
- (A) नदीसमुद्रन्यायः
 (B) रज्जु-सर्पन्यायः
 (C) कण्टकविद्धन्यायः
 (D) अव्यापार-व्यापारन्यायः
- 50) 'જ્યાં કોઈ પાત્રતા જ ન હોય, ત્યાં કોઈ વસ્તુ પહોંચાડવામાં આવે, તો તે વસ્તુ બિન ઉપયોગી બની રહે છે' - કયો ન્યાય આ બાબત સૂચવે છે ? [1]
- 'जहाँ कोई पात्रता ही न हो वहाँ यदि कुछ पहुँचाया जाता है, तो वह बिन उपयोगी बन जाता है।' - कौन सा न्याय इस तथ्य को सूचित करता है?
- 'If anything is provided to an undeserving person it remains useless.' - Which maxim indicates this?
- (A) उषरवृष्टिन्यायः
 (B) रज्जुसर्पन्यायः
 (C) जलमन्थनन्यायः
 (D) नदीसमुद्रन्यायः
- 51) 'યા કુન્દેન્દુતુષારહારધવલા યા શુભ્રવસ્ત્રાવૃતા।' આ પંક્તિમાં કયો છંદ છે ? [1]
- 'या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता।' - इस पंक्ति में कौन सा छंद है?
- 'या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता।' - Identify the metre in this line.
- (A) वंशस्थ
 (B) शार्दूलविक्रीडीतम्
 (C) वसंततिलका
 (D) शिखरिणी

52) आर्या छंदमां कुल केटली मात्रा डोय छे ?

आर्या छंद में कुल कितनी मात्राएँ होती हैं?

How many matras (मात्रा) are there in आर्या metre?

(A) 19

(B) 57

(C) 15

(D) 12

[1]

53) अेक ज वाक्यमां अनेक अर्थोन्ो डोध थतो डोय त्यां क्यो अलंकार बने छे ?

जहाँ एक ही वाक्य में अनेक अर्थों का बोध हो वहाँ कौन सा अलंकार सूचित होता है?

In which figure of speech there can be more than one meaning of a sentence?

(A) व्याजस्तुति:

(B) अर्थान्तरन्यास:

(C) विरोध:

(D) श्लेष:

[1]

54) सामान्यनुं विशेष वडे अने विशेषनुं सामान्य वडे समर्थन करवामां आवे त्यारे क्यो अलंकार सूचवाय छे ?

सामान्य का विशेष के साथ एवं विशेष का सामान्य के साथ समर्थन किया जाता है तब कौन सा अलंकार सूचित होता है?

Where an ordinary or a special fact is supported by another by similarity or by difference - which figure of speech indicates this?

(A) श्लेष:

(B) अर्थान्तरन्यास:

(C) विरोध:

(D) व्याजस्तुति:

[1]

- 55) अश्विनीकुमारो अे कया ःषिनुं वृद्धत्व दूर करी ने नवयौवन प्रदान कर्तुं उतुं ? [1]
 अश्विनीकुमारों ने कौन से ःषि का वृद्धत्व दूर करके नवयौवन प्रदान किया था?
 Who was provided youth by dispelling his old age by Ashwini Kumars?
 (A) चरक
 (B) च्यवनःषि
 (C) सुश्रुत
 (D) वराहमिहिर
- 56) आचार्य सुश्रुतना प्रसिद्ध ग्रंथ नुं नाम जशावो. [1]
 आचार्य सुश्रुत के प्रसिद्ध ग्रंथ का नाम बताइए।
 Name the famous book written by Acharya Sushrut.
 (A) सुश्रुतसंहिता
 (B) भावप्रकाशः
 (C) बृहत्जातक
 (D) कायचिकित्सा
- 57) षगोलशास्त्रनां प्रतिभाशाणी आचार्य कोश छे ? [1]
 खगोलशास्त्र के प्रतिभाशाली आचार्य कौन हैं?
 Who is the most impressive Acharya of Astronomy?
 (A) धन्वंतरि
 (B) नारायण भट्ट
 (C) वराहमिहिर
 (D) जादवजी
- 58) नीयेनामांथी कोने वेदनुं अंग मानवामां आवे छे ? [1]
 निम्नलिखित में से किसको वेद का अंग माना जाता है?
 Which one of the following is considered to be a part of Veda?
 (A) ज्योतिषशास्त्र
 (B) चरकसंहिता
 (C) भावप्रकाश
 (D) सुश्रुतसंहिता

